

Az Ember és társadalom műveltségterületi szigorlat tételei

„A” tételek

1. Földtörténet és az emberi történelem: az őstörténet fogalma, periodizációja; az élet szinterei, a hominizáció fázisai, a homo sapiens sapiens mint egységes faj. A kultúra születése: a paleolitikum, a mezolitikum, a neolitikum fázisai.

B. Teremtésméletek és az evolúció elmélete. Keresztény emberkép és modern fejlődésméletek – kortárs katolikus dokumentumban.
<https://katolikus.hu/dokumentumtar/2876>

2. Az európai kultúra ókori keleti gyökerei: az ókori Kelet és Egyiptom kulturális öröksége. Városok és birodalmak; város és vidék; társadalom, vallás, tudomány, művészet. Letelepültek és nomádok találkozási pontjai, az „öslakosság” és az „idegenek” változó viszonyrendszere.

B. Az ókori kínai bölcelet és a buddhizmus alapműveinek örökségéből: Az Út és Erény könyvének, valamint Buddha beszédei az ezredforduló nyugati világában.

3. A görög kultúra és a hellenizmus kísérlete a civilizációs vívmányok szintetizálására: a krétai és a mükénéi civilizáció; az archaikus és klasszikus Hellász öröksége. Az ókori görög civilizáció és a barbárok: helóták és perioikoszok Spártában, poliszpolgárok és metoikoszok Athénban.

B. Az antik görög világ örökségéből: platóni, arisztotelianus, epikureus, sztoikus etikai gondolatok; az agora és a színház.

4. Róma felemelkedése, a Római Birodalom és hatása az európai kultúrára: a birodalom mint népek, vallások, kultúrák olvasztótégelye; a keresztény–antik Európa kulturális gyökerei. A kereszténység születése, elterjedése, intézményrendszerének kialakulása. Szerzetesek és szerzetesrendek.

B. Bibliai történetek – filozófiai reflexiók Kierkegaard (1843/2011): Négy épületes beszéd. Jelenkor, Pécs.

5. A magyarság eredete, nyelve, kultúrája: a korai magyar történet kutatási problémái. A honfoglaló és letelepülő magyarság kulturális öröksége: gazdálkodása, társadalma, hitvilága és művészete.

B. A változó idők változó meséi: népmesék, gyűjtők, feldolgozások. Nagy Olga [1973]: Törvény és szabadság. Tiszatáj, XXVII/8.

6. Kultúrák találkozása: a 10–13. századi európai egyházi és udvari kultúra jellegzetességei, hatásuk Magyarország Árpád-kori művelődésére. Társadalom és művelődés Magyarországon a 11–13. században.

B. Szent Ágoston és Aquinói Szent Tamás filozófiájának jelentőségéről.

7. Európa „alkonya” és Magyarország, a virágzó középkori nagyhatalom. Az idegenházi királyok kora: új nyugati kulturális hatások, a humanizmus kezdetei és kapcsolódásuk a magyar hagyományokhoz.

B. *A természettudományok új eredményei és a varázstudat. Seligmann, Kurt (1987): Mágia és okkultizmus az európai gondolkodásban. Gondolat Kiadó, Budapest.*

8. Humanizmus, reneszánsz, reformáció Európában és Magyarországon: a humanizmus- és reneszánszértelmezések, a reneszánsz magyarországi terjedésének okai, korszakai. Mátyás és udvara: mondák, történetek és történelmi háttérük. A reformáció művelődéstörténeti hatása, terjedésének feltételei Magyarországon a középkori magyar állam szétesését követően.

B. *Thomas Morus utópiájának hatása a társadalomképre. Utópiák, disztópiák.*

9. A kultúra szerepe a három részre szakadt Magyarországon az egységtudat továbbéltetésében: az egység és a különbözőség jegyei az országrészekben – élet a Hódoltságban, a királyi Magyarországon és Erdélyben a 16–17. században. A magyar barokk és az erdélyi reneszánsz – kulturális kapcsolatok a korabeli Európával.

B. *Francis Bacon és a tudományok módszerének kérdései.*

10. A felvilágosodás Európája: a felvilágosodás jelentkezése és korszakai a 18. századi Magyarországon (az átalakult társadalom, az etnikai összetétel megváltozása, az újjáépítés problémái). A felvilágosodás politikai szerepe, hordozói.

B. *Szabadság és egyenlőség kérdései – Voltaire és Rousseau vitáinak jelentősége.*

11. A polgári kultúra felé: az európai élet- és gondolkodásmód átalakulása a 19. században. A kettős forradalom, a modern állam kialakulása. Új eszmerendszerek: liberalizmus, konzervativizmus, nacionalizmus, szocializmus. Az életmód átalakulása. Vallás, tudományok, művészetek.

B. *Kant etikai gondolataiból. Az örök béke terve.*

12. Törekvések a polgári kultúra magyarországi meggyökereztetésére: a magyar reformkor. Személyiségek (Széchenyi István, Wesselényi Miklós, Kossuth Lajos, Eötvös József) és programjaik. Nemzettudat és kultúra. Az 1848–1849-es forradalom és szabadságharc.

B. *Eötvös József gondolatai az államról és a nevelésről.*

13. Nemzeti jelképeink. A magyar Szent Korona eredete, művészettörténeti bemutatása és a Szent Koronához kapcsolódó államelmélet. A magyar címer és magyar zászló bemutatása.

B. *Jelképek jelentősége. – Újvári Edit (2002): Szimbólumfelfogásunk. In: Pál József & Újvári Edit: Szimbólumtár. Balassi Kiadó, Budapest.*

14. A magyar társadalom 1867 és 1945 között: a népességszám alakulása, vallási-felekezeti, illetve nemzetiségi megoszlás, foglalkozásszerkezet, életkörülmények. A dualizmus és a Horthy-kor társadalma és összehasonlító elemzésük. Az első és második világháború hatásai a magyar társadalomra.

B. *Szabadság és felelősség Sartre írásaiban.*

15. Nemzetiségi kérdés a történelmi Magyarországon: egyes nemzetiségi csoportok (szlovákok, németek, románok, rutének, szerbek) megjelenése, területi elhelyezkedése, nyelve, kultúrája. Nemzetiségi jogok, nemzetiségi politika. A trianoni békediktátum és következményei, helye a nemzeti emlékezetben.

B. Esterházy Péter (2002): A megbocsátásról. Élet és Irodalom 46/52

16. A magyarországi zsidóság története: az izraelita felekezet a történelmi Magyarországon (vallás, hétköznapi élet, kultúra). A holokauszt: a vidéki és fővárosi zsidóság sorsa és a holokauszt emlékezete.

B. Vázlatok a kortárs hazai cigány kultúráról. (Aj, romale... 2018. Napút XX/5)

17. Emberi és polgári jogok, szabadságjogok: az emberi és polgári jogokra vonatkozó elképzelések alakulása Európában és Magyarországon 1789-től napjainkig. A hatalmi ágak szétválasztása és a politikai intézményrendszer alapvonásai a modernkori Magyarországon. Választójog a 19. és 20. századi Magyarországon. A nők parlamenti választójogának története.

B. A társadalmi igazságosság kérdései Rawls szerint. Tóth J. Zoltán (2005): Rawls igazságosság-elmélete. Jogelméleti Szemle V/1.

Budapest, 2020. február 15/23.